

A funkcióigei jelentés az *ad* ige jelentésrendszerében*

A funkcióígés szerkezetek – mivel jelentésüket alapvetően nem az ige, hanem a szerkezetben megjelenő névszói (rendszerint tárgyi) elem jelentése határozza meg – sajátos kategóriát alkotnak a metaforikus jelentésű igei szerkezetek rendszerén belül; ez a kategória azonban közel sem tekinthető homogénnek. Jelen dolgozatomban egyrészt a funkcióígés szerkezetek sokféleségét igyekszem megmutatni, másrészt egy gyakran funkcióigeként használt elem, az *ad* jelentésszerkezetének és az adott igével alkotott néhány funkcióígés szerkezet jelentésének elemzésén keresztül arra keresem a választ, hogy a vizsgált kifejezések hogyan illeszthetők be a metaforikus jelentésű igei szerkezetek rendszerébe. Céloom továbbá konkrét nyelvi anyagok vizsgálatával rávilágítani arra, hogy – a szakirodalomban elterjedt vélekedéssel ellentétben – a funkcióígés szerkezetek igei elemei nem tekinthetők „jelentés nélküli” elemeknek: jelentésük bizonyos mértékben valóban általános, azonban semmiképpen nem „üres”, emellett nem szükségszerűen és nem kizárólagosan grammatikai jelentés.

1. Bevezetés

A funkcióígés szerkezeteket a szakirodalom jelentős része olyan kétagú, egyetlen igével helyettesíthető igei szerkezetekként értelmezi, amelyek jelentését a szerkezet névszói eleme határozza meg (pl. *javaslatot tesz*). E szerint a felfogás szerint az ilyen típusú szerkezetekben megjelenő (funkció)igék deszemantizálódtak, nem teljes értékű igék, amelyeknek a szerepe jellemzően csupán az, hogy a hozzájuk kapcsolódó névszót képessé tegyék az állítmányi pozíció betöltésére (vö. pl. Keszler 2000, Hegedűs 2004: 246, Forgács 2007: 48, 85–87). Ugyanakkor a szakirodalomban közölt példaanyagot alaposabban megvizsgálva jól látható, hogy a funkcióígésnek tartott kifejezések jelentősen eltérnek egymástól abban a tekintetben, hogy igei elemeik jelentése milyen mértékben általános (és adott esetben egyben grammatikalizálódott) jelentés. Saját korábbi kutatásaim anyagai ugyancsak arra engednek következtetni, hogy a funkcióígés szerkezetek kategóriája valójában heterogén, összetett és nyitott kategóriaként értelmezhető, amely nem választható el élesen a metaforikus jelentésű igei szerkezetek más (specifikusabb jelentésű igét tartalmazó) típusaitól; ennek megfelelően felvetődött, hogy az árnyaltabb leírás érdekében a funkcióígés szerkezeteknek több különböző, egymással szorosan összefüggő típusát szükséges elkülöníteni egymástól (vö. Hrenek 2016).

A jelen dolgozat a funkcióígés szerkezetek kategóriájának belső változatosságára és a funkcióigék jelentésének komplexitására szeretné felhívni a figyelmet. A funkcióígés szerkezetek egy lehetséges (szemantikai alapú) osztályozásának rövid bemutatását és az egyes típusok áttekintő jellemzését követően ismertetem a *tanácsot ad* típusú kifejezések főbb szemantikai sajátosságait (különös tekintettel az igei elemek jelentésére), majd azt vizsgálom meg egy konkrét példán, az *ad* ige néhány jelentésének korpuszalapú elemzésén keresztül, hogy milyen jellegzetességei lehetnek a funkcióigei jelentésnek, illetve hogy hogyan viszonyul ez a jelentés az adott ige más jelentéseihez.

2. Elméleti háttér

A funkcióígés szerkezetek egyes típusainak felvázolásához és jellemzéséhez alkalmas elméleti háttérnek mutatkozik a Zsilka János által kidolgozott szerves nyelvelmélet, amely átfogó, dinamikus értelmezési lehetőséget nyújt az igei jelentésváltozások, illetve a metaforikus jelentésű igék, igei szerkezetek leírásához. Dolgozatom szemlélete és

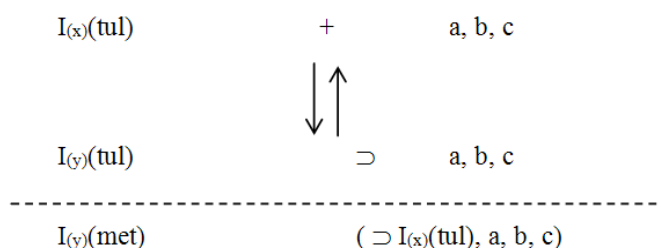
* Ezúton is köszönöm Ladányi Mária tanárnőnek a cikk elkészítése során nyújtott segítségét.

terminológiája alapvetően (bár nem kizárólagosan) erre az elméletre épül.¹

Szerves nyelvelméleti keretben a szemantikai vizsgálatok elsősorban a jelentés dinamikus aspektusát, változási folyamatait állítják a középpontba, és kiemelkedően fontos szerepet tulajdonítanak a metaforáknak, illetve a metaforizáció folyamatának. A metaforizáció fogalma ebben a keretben a jelentésintegráció fogalmával kapcsolódik össze: e szerint a megközelítés szerint ugyanis az ige metaforikus jelentései, illetve az igei jelentések poliszém hálózatai rendszerint különböző igei tartalmak integrálódásával jönnek létre.² A jelentésintegrációs folyamat – Zsilka (1978) alapján – vázlatosan a következőképpen írható le:³

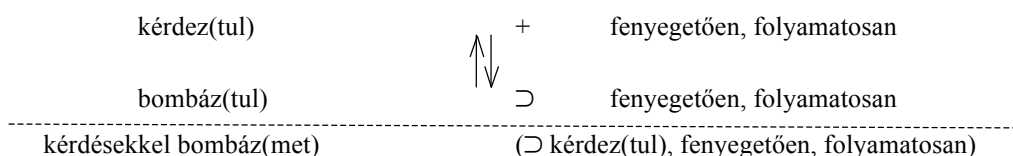
- adott egy tulajdonképpeni jelentésű ige ($I_{(x)}(\text{tul})$), amely közvetlenül vonatkozik egy bizonyos szituációra;
- $I_{(x)}(\text{tul})$ különböző, határozói természetű elemekkel (additív mozzanatokkal) egészülhet ki;
- ezek az eredetileg kevésbé hangsúlyos, bővítményként megjelenő additív mozzanatok egy másik igenek ($I_{(y)}(\text{tul})$) eleve részét képezik (inherens mozzanatai);
- ha az adott szituációt ezek felől az additív mozzanatok felől szemléljük (vagyis a szituációnak éppen ezeket a mozzanatait akarjuk kiemelni), $I_{(y)}$ metaforikus jelentésében $I_{(x)}(\text{tul})$ helyébe léphet;
- a helyettesítő ige metaforikus jelentésének ($I_{(y)}(\text{met})$) ekkor jelentésmozzanatként a helyettesített igei tartalom is részévé válik.

A jelentésintegráció folyamatának (egy lehetséges) ábrázolásával:

1. ábra. A jelentésintegráció folyamata

Az ábrán a + jel a kiegészülést (az additív mozzanatok), a ⊃ jel pedig a tartalmazást (az inherens mozzanatok) jelöli. A nyilak az analógiás viszonyokra utalnak. Az alábbi, 2. ábra a *kérdésekkel bombáz* metaforikus jelentésű szerkezet példáján keresztül szemlélteti a folyamatot:

2. ábra. *Kérdésekkel bombáz*

¹ A szerves nyelvelmélet ismertetésére a jelen dolgozat keretein belül nincs mód. Az elmélet elsősorban természetesen kidolgozója, Zsilka János műveiből ismerhető meg (pl. 1975, 1978, 1982); ezenkívül bizonyos vonatkozásait részletesebben tárgyalja például Horváth 1983, Ladányi 1997, 2016, Kállay 2016 és Kelemen–Ladányi–Spannraft 1985.

² A jelentés (akárcsak az újabb nyelvelméletek túlnyomó többségében) ebben a felfogásban sem bonthatatlan egységként értelmeződik, hanem különböző komponensekből épül fel, amelyeket e szerint a megközelítés szerint csak az egyes szavak, elemek tényleges használatából, vagyis magából a nyelvből lehet kifejteni.

³ A jelentésintegráció az itt bemutatottan kívül más módokon is végbemehet (vö. pl. Zsilka 1978, Ladányi 2016); a jelen dolgozat keretein belül azonban a jelentésintegrációnak csupán a fent felvázolt formájával foglalkozom.

Vagyis ha egy (tipikus esetben verbálisan a *kérdez* igével megjelenített) kérdezési szituáció során folyamatosan, gyors egymásutánban számos kérdés követi egymást, és a beszélő ebből a szituációból elsősorban nem a kérdezés folyamatát, hanem annak módját – így például a kérdezés folyamatosságát és/vagy fenyegető voltát – tartja meghatározónak, a *kérdez* ($I_{(x)}$ (tul)) helyébe beléphet a *kérdésekkel bombáz* metaforikus jelentésű igei kifejezés, mivel a *bombáz* ige tulajdonképpen jelentésében inherens mozzanatként tartalmazza a 'folyamatosan (\supset nem hagyja abba)' és a 'fenyegetően' mozzanatokot. A *kérdésekkel bombáz* metaforikus kifejezésben a *bombáz* ige tulajdonképpen jelentéséből csupán ez a két mozzanat örözik meg – ugyanakkor a *bombáz* a metaforizáció során egy további mozzanatként integrálja a helyettesített *kérdez* igét ($I_{(x)}$), pontosabban a 'kérdez' igei tartalmat is.

A szerves nyelvelmélet lényeges – más funkcionális szemléletű irányzatokra is jellemző – vonása emellett, hogy hangsúlyozza a nyelvnek a valósággal, pontosabban a valóság megkonstruálásával összefüggő (ún. pragmatikus) aspektusát. A különböző szerkezetek e szerint a felfogás szerint a valóság összefüggéseit más-más perspektívából jelenítik meg; másfelől a jelentésintegrációt, a jelentésváltozási folyamatokat is alapvetően meghatározza az, hogy a beszélő milyen nézőpontból tekint egy adott szituációra: mit tart belőle lényegesnek, kiemelendőnek. Ha ezen megállapításokat a funkcióigés szerkezetekre vonatkoztatjuk, feltételezhetjük, hogy ezek a szerkezetek – mivel másként konstruálják meg az adott szituációt, illetve más szemléletmódot tükröznek – soha nem tekinthetők teljes mértékben egyenértékűnek a velük szinonim⁴ igékkel, és ezzel együtt a bennük megjelenő (funkció)igék szerepe sem merül ki pusztán a főnév „igésítésében”.

3. A funkcióigés szerkezetek fogalma és típusai

Dolgozatomban a funkcióigés szerkezeteket a metaforikus jelentésű igei szerkezetek egy sajátos, heterogén csoportjaként értelmezem; olyan igei kifejezéseként próbálom megragadni őket, amelyek felcserélhetők⁵ egyetlen (rendszerint, de nem szükségszerűen tulajdonképpen jelentésű) igével, és amelyek névszói eleme morfológiai szempontból is egyértelműen kötődik a szerkezettel szinonim igéhez (ahogy például a *tanácsot ad* szerkezet *tanácsot* eleme morfológiailag kötődik a szerkezettel szinonim *tanácsol* igéhez). Ez az értelmezés tehát – a szakirodalomban elterjedt és a korábbiakban hivatkozott megközelítésekkel szemben – nem az ige jelentésének általánossága alapján határozza meg az adott szerkezettípust: az a szempont, hogy a szerkezetben megjelenő (funkció)ige jelentése milyen mértékben tekinthető általános, illetve grammatikai jelentésnek, ebben a megközelítésben nem a definíció alapjaként, hanem belső rendszerezési elvként jelenik meg. A funkcióigés szerkezetek a bennük szereplő igék funkcióját, grammatikalizáltságának mértékét, illetve a metaforizációs folyamatok sajátosságait figyelembe véve alapvetően négy fő csoportba rendezhetők (részletesebben lásd Hrenek 2016):

- 1) Az első típusba azok a szerkezetek tartoznak, amelyekben az igék jelentése nem vagy csak egészen kis mértékben grammatikalizálódott, metaforikus és specifikus jelentés (pl. *kérdésekkel bombáz*).
- 2) A második típus olyan funkcióigés szerkezeteket foglal magába, amelyekben az igék jelentése – az előző csoporthoz viszonyítva – kevésbé specifikus (pl. *szövetséget köt*). Ezek az igék

⁴ A szinonimiát a dolgozatban (Horváth 1996, 1998 alapján) felcserélhetőségként értelmezem – szem előtt tartva és hangsúlyozva különösen azt a megállapítást, mely szerint a különböző nyelvi egységek szinonim használatukban sem lehetnek tökéletesen azonos értelműek.

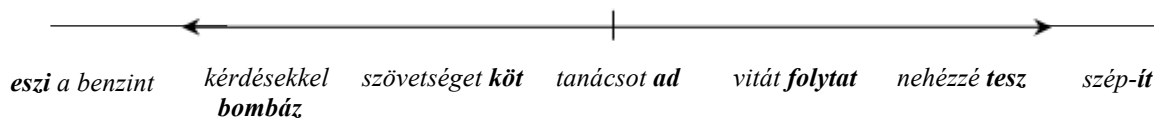
⁵ A helyettesíthetőség vagy felcserélhetőség fogalma természetesen számos további kérdést felvet; ezekre, illetve az igék és az igei szerkezetek közötti szinonimitás kérdésére azonban a jelen dolgozat keretein belül nincs mód kitérni.

rendszerint a szerkezettel szinonim, az adott/ábrázolt szituációra közvetlenül vonatkozó igék (pl. *szövetkeznek*) jelentésének egy általánosabb, ám nem túlságosan általános mozzanatát (pl. 'összekapcsolódás') emelik ki.

- 3) A harmadik típusba sorolható szerkezetek (pl. a *tanácsot ad*) esetében a funkcióige szintén a szinonim ige (pl. a *tanácsol*) jelentésének egy általános mozzanatát hangsúlyozza – ez a mozzanat (pl. 'rendelkezésre bocsát') azonban ebben az esetben valamivel általánosabb, mint az előző kategória esetében. Az ilyen típusú szerkezetekben megjelenő (funkció)igék jelentése lexikai, de nagyobb mértékben sematikus jelentés.
- 4) A negyedik típust azok a funkcióigés szerkezetek alkotják, amelyekben az ige jelentése különösen általános (sematikus), és ezzel együtt jelentős mértékben grammatikai jellegű (pl. *vitát folytat*). Az ilyen típusú kifejezések bizonyos értelemben átmenetet képeznek az funkcióigés szerkezetek mint nagyobb mértékben grammatikai jelentésű igét tartalmazó analitikus igék⁶ és a grammatikai elemet (képzőt) tartalmazó szintetikus igék között.

A különböző típusú szerkezetekben szereplő (funkció)igék jelentése tehát különböző mértékben tekinthető általánosnak (vö. *bombáz – köt – ad – folytat*), és a szerkezetek mint egységek jelentései is az általánosság különböző szintjein állnak. Az egyes szerkezettípusok így nem egyformán tág valóság-összefüggések ábrázolására képesek (vö. pl. Zsilka 1978). A *kérdésekkel bombáz* típusú szerkezetek igei eleme nem pusztán csak a lezajló folyamatot nevezi meg, hanem az adott folyamat valamely (a megnyilatkozó által az adott beszédhelyzetben lényegesnek, kiemelendőnek tartott) körülményére is utal. A *szövetséget köt*, a *tanácsot ad* és a *vitát folytat* típusba sorolható szerkezetek esetében ezzel szemben a szerkezetben megjelenő $I_{(y)}$ ige (funkcióige) az ábrázolt esemény egy inherens (vagy akként értelmezett) jellemzőjére irányítja a figyelmet – tehát a folyamatra magára vonatkozik anélkül, hogy annak módját vagy körülményeit is kifejezné. Ugyanakkor ezen három típus is eltér egymástól a tekintetben, hogy a szerkezetek mennyire specifikusan, illetve mennyire részletesen ábrázolják az adott valóság-összefüggéseket.

Az egyes típusok éles elhatárolhatóságáról azonban természetesen egyetlen esetben sem beszélhetünk. A funkcióigés szerkezetek itt felvázolt – egymással szorosán összefüggő – típusai egy olyan skálán helyezhetők el, amely egyfelől a nagyon specifikus jelentésű igei szerkezetek felé, másfelől pedig a nagymértékben sematikus (grammatikai) jelentésű igét tartalmazó szerkezetek, illetve a grammatikai elemet (képzőt) tartalmazó, komplex morfológiai felépítésű igék felé nyitott.⁷ Ezt a skálát szemlélteti a 3. ábra:

3. ábra. A funkcióigés szerkezetek a metaforikus jelentésű igei szerkezetek rendszerében

A dolgozat következő, 4. alpontja ezek közül csupán egyetlen típussal foglalkozik részletesebben: a *tanácsot ad* típusú kifejezések szemantikai sajátosságainak rövid, áttekintő jellegű felvázolását követően arra keresi a választ, hogy az *ad* ige jelentésszerkezetén belül, az ige más jelentéseihez képest hogyan jellemezhető és milyen mértékben tekinthető általánosnak az ige funkcióigei jelentése. Az *ad* néhány kiragadott jelentésének elemzésén keresztül

⁶ A funkcióigés szerkezetek mint analitikus igék mondattani szempontból komplex protoállításként (vö. pl. Imrényi 2013) is megragadhatók.

⁷ Az itt bemutatott skála a tárgyalt igei kifejezések közötti szinkrón összefüggéseket igyekszik megragadni. A funkcióigék lehetséges grammatikalizációs folyamatainak kérdésével, illetve a funkcióigés szerkezetek diakrón szemléletű leírásával (vö. pl. Ittész 2016; Bowner 2008, Butt–Lahiri 2013) a dolgozat keretein belül nem foglalkozom.

elsősorban azt vizsgálom, hogy a funkcióiigei jelentés tekinthető-e olyan mértékben általános, illetve (ezzel együtt) olyan mértékben grammatikalizálódott jelentésnek, hogy indokolt legyen az ige egyéb jelentéseitől történő éles elkülönítése, vagy – a korábbiakban vázolt feltételezésemnek megfelelően – alapvetően ez a jelentés is hasonló módon illeszkedik be az *ad* jelentésrendszerében, mint az ige más metaforikus jelentései.

4. A *tanácsot ad* típusú funkcióiígés szerkezetek

4.1. A *tanácsot ad* típusú funkcióiígés szerkezetek általános jellemzése

A *tanácsot ad* típusú funkcióiígés szerkezetekben szereplő $I_{(y)}$ ige – a *szövetséget köt* típusú szerkezetekhez hasonló módon – nem az adott folyamat lezajlásának valamely körülményére utal, hanem a szerkezettel szinonim $I_{(x)}$ ige (pl. *tanácsol*) egy inherens mozzanatát (pl. 'rendelkezésre bocsát') emeli ki. Lényeges különbség azonban, hogy a *tanácsot ad* típusú szerkezetek körében ez a kiemelt mozzanat nagyobb mértékben általánosnak tekinthető; a szerkezetben megjelenő $I_{(y)}$ ige (mint funkcióiige) jelentése ugyanakkor – bár a *kérdésekkel bombáz* és a *szövetséget köt* típusok igei elemeinek jelentéséhez képest kevésbé specifikus – alapvetően ebben az esetben is lexikai jelentés. Ebbe a típusba tartoznak például az (1)–(3) szövegrészekben található, más funkcióiígéket (*vesz, mond, szerez*) tartalmazó funkcióiígés szerkezetek is:

- (1) Annyit mégis megtudtam, hogy a kert és a ház nem a legény tulajdona, hanem csak **bérbe vette** egy öregebb és tehetősebb cimborájától, kit a jobb kereset városba csábított.
- (2) Vámbéry még egyszer elzarándokolt Timur Leng mauzóleumához, hogy **köszönetet mondjon** „védszentjének” a sántaságáért.
- (3) Nekifeküdtem a műnek. Vagy két óra telt bele, míg tartalmáról hézagos **értesülést szereztem**.

Az ezen kategóriába sorolható igei kifejezések fontos sajátossága, hogy esetükben $I_{(x)}$ és az adott szerkezetben megjelenő $I_{(y)}$ jelentése nem valamely – a metaforizációs folyamat során felismerhetővé váló – fölérendelt közös általános mozzanaton keresztül, annak közvetítésével lép kapcsolatba egymással,⁸ hanem közvetlenül, lényegüket tekintve tartoznak össze: kölcsönösen és szükségszerűen feltételezik egymást. Kapcsolatuk komplex, kétirányú, dinamikus kapcsolat:

- egyfelől az $I_{(y)}$ ige (pl. az *ad*) hangsúlyozza, előtérbe állítja $I_{(x)}$ (pl. a *tanácsol*) jelentésének egy sajátos mozzanatát (pl. a 'rendelkezésre bocsát' mozzanatot);
- másfelől ugyanakkor az $I_{(x)}$ ige – miközben mozzanatként magába foglalja $I_{(y)}$ -t (ahogyan pl. a *tanácsol* ige jelentésében szükségszerűen jelen van az adás mozzanata) – felfogható $I_{(y)}$ egy lehetséges specifikációjaként is (hiszen pl. a *tanácsol* által jelölt szituáció értelmezhető az adás egy sajátos, specifikus formájaként).

⁸ A jelentésintegrációra általában jellemző, hogy azok az igék, amelyeknek $I_{(y)}$ a helyébe léphet, nem függetlenek sem egymástól, sem pedig a helyettesítő $I_{(y)}$ igétől: $I_{(x)}$ -et és $I_{(y)}$ -t az esetek jelentős részében valamilyen – az integrációs folyamattal párhuzamosan megeremtődő, illetve felismerődő – közös általános mozzanat kapcsolja össze (vö. pl. NyMDK. 10). Más esetekben – például a funkcióiígés szerkezetek vagy a pregnáns kifejezések (pl. a *macska kinyávog* ['nyávogásával] kiüz' *vkít a szobából*, vö. pl. Hrenek 2014) esetében – azonban a folyamatban részt vevő igék, igei jelentések más természetű viszonyban is állhatnak egymással.

Szükséges emellett megemlíteni, hogy a funkcióigés szerkezetben megjelenő névszó (mint belső vonzat) és a szerkezet igeje közötti kapcsolat sem csupán egyszerű, egyirányú kidolgozási viszony.⁹ A szóban forgó elemek – ahogyan $I_{(x)}$ és $I_{(y)}$ is – szemantikailag kölcsönösen befolyásolják és értelmezik egymást:

- az adott funkcióigés kifejezésben szereplő, bizonyos mértékig sematikus jelentésű ige (pl. az *ad*) a figyelem előterébe állítja a szerkezetben megjelenő névszó (pl. a *tanácsot*) jelentésének egy bizonyos mozzanatát (pl. 'rendelkezésre bocsát');
- ugyanakkor azt, hogy a funkcióige a tulajdonképpeni jelentésének mely mozzanatait őrzi meg az adott kifejezésben, jellemzően a szerkezet névszói eleme határozza meg, illetve jelöli ki (vö. pl. Dobos 2005, 2009).

Ezzel együtt lényeges, hogy – bár a szerkezet jelentését a névszói elem jelentése uralja – a funkcióige ($I_{(y)}$) szerepe sem csupán valamely elvont(abb) mozzanat, illetve tartalom kiemelése. A metaforikus szerkezet elemeként ez az ige nemcsak általánosít, hanem egyúttal konkretizál is: azáltal, hogy – kisebb vagy nagyobb mértékben – megőrzi a maga tulajdonképpeni jelentésének bizonyos mozzanatait, szükségszerűen specifikusabbá is teszi az adott kifejezés jelentését.¹⁰

4.2. Az *ad* funkcióigei jelentése az ige jelentésrendszerében

A következőkben az *ad* jelentésrendszerének vázlatos áttekintésére teszek kísérletet – arra keresve a választ, hogy a funkcióigei jelentés milyen mértékben és milyen módon függ össze az adott ige más metaforikus jelentéseivel. A dolgot keretein belül nincs mód az ige valamennyi jelentésének számba vételére, ezért az alábbi elemzések csupán néhány kiragadott, a funkcióigei jelentéssel szorosabban összefüggő jelentés feltárására, illetve rövid bemutatására korlátozódnak.

Az *ad* – ahogyan az előző, 3. alpontban érintőlegesen már utaltam rá – viszonylag általános jelentésű igeeként metaforikus jelentéseiben rendszerint nem az ábrázolt folyamat valamely körülményére utal, hanem az adott folyamatra közvetlenül, tulajdonképpeni jelentésében vonatkozó $I_{(x)}$ ige jelentésének egy inherens mozzanatát állítja a figyelem előterébe. Az *ad* ige sajátossága elsősorban abban ragadható meg, hogy jelentéseit – számos más, funkcióigeeként is használt igével ellentétben – nem egy vagy néhány domináns mozzanat határozza meg: a metaforizációs folyamatok az *ad* esetében több jelentés-összetevőből kiindulva, több irányban is végbemehetnek, így az ige egyes (metaforikus) jelentései esetenként látszólag viszonylag távol eshetnek egymástól.

A következőkben elemzett példák minden esetben a Magyar Nemzeti Szövegtár 2-ből (a továbbiakban: MNSZ2) származó adatok, amelyek jelentős részét a Mazsola keresőeszköz segítségével nyertem ki a korpuszból. A jelentéselemzésekhez felhasználtam az ÉrtSz., az ÉKsz., az ÉKsz.², az Nsz. és a TESz. megfelelő szócikkeit is; a vizsgált ige egyes jelentéseinek elkülönítése és értelmezése során azonban nem a szótárak definícióiból, hanem elsődlegesen a konkrét korpuszadatokból indultam ki.¹¹ Az elemzések – ahogyan a korábbiakban már utaltam rá – módszertani szempontból Zsilka János (1978), illetve a „Nyelvi mozgásformák dialektikája”

⁹ Az $I_{(x)}$ és $I_{(y)}$ közti viszony jelentős mértékben hasonlít a funkcióigés szerkezet névszói eleme és a szerkezetben megjelenő $I_{(y)}$ ige közti viszonyhoz, hiszen a szerkezettel szinonim $I_{(x)}$ ige és az adott névszói elem szemantikai és morfológiai szinten egyaránt szoros kapcsolatban áll egymással. Bizonyos szempontból azonban a kétféle kapcsolat el is tér egymástól: párhuzamba állíthatók ugyan, de semmi esetre sem azonosíthatók egymással.

¹⁰ Más elméleti kiindulópontból és az itt használttól lényegesen eltérő terminológiát alkalmazva a fentiekhez hasonló megállapításra jut például Károly Sándor (1970: 389–390) is.

¹¹ Az elemzés alapjául szolgáló anyagot egy az MNSZ2-ből származó 500 elemű véletlen minta, valamint a Mazsola keresőeszköznek az [*ad* + tárgyragos elem] keresésre adott teljes találati listája alkotja.

kutatócsoport jelentéselemzéseit (NyMDK. 1–11.) veszik alapul. (A dolgozat további részeiben ezt nem, csupán az ettől való eltéréseket jelzem.)

4.2.1. Az *ad* ige tulajdonképpeni jelentése

Az *ad* tulajdonképpeni jelentésében – ahogyan ezt az alábbi, (4) példa is szemlélteti – fontos szerepet játszik a konkrét, fizikailag megragadható dolgok (tárgyak) mozgatására, vagyis egy a percepció számára közvetlenül és könnyen hozzáférhető cselekvésre történő utalás.¹²

(4) A pásztornak élelmiszert adtak.

Az ige ekkor olyan folyamatra vonatkozik, amelynek során a cselekvők bizonyos, a birtokukban lévő fizikailag létező dolgo(ka)t egy másik személy birtokába juttatnak – a folyamat eredményeként tehát a szóban forgó („kedvezményezett”) személy rendelkezni fog valamivel, amivel korábban nem rendelkezett. A cselekvés tipikus esetben személyes találkozás alkalmával valósul meg, így a tárgy (térben és időben egyaránt) közvetlenül kerül (át) új tulajdonosa birtokába. Az *ad* tulajdonképpeni jelentését uraló mozzanatok ennek megfelelően tehát a következők:

- juttat [vkinek],
- mozgat (\supset okozza, hogy vhová kerüljön),¹³
- szándékosan,
- aki: rendelkezik vmivel, amit át tud adni,
- eredmény: [az adott entitás] vkinek a birtokába kerül.

A tulajdonképpeni jelentésű *ad* igével megnevezett esemény („adási szituáció”) a felsoroltakon kívül más mozzanatok is magába foglalhat; az azonban, hogy ezen mozzanatok nyelvileg relevánsak-e az adott ige jelentésszerkezetében, csupán a metaforizáció során, a metaforikus jelentések kialakulásával párhuzamosan válik világossá.

4.2.2. Az *ad* ige néhány metaforikus jelentése

4.2.2.1. Az *ad* metaforikus jelentéseinek egy jelentős részében az ’okozza, hogy vhová kerüljön’ mozzanat válik dominánssá. Ezt példázza az (5) mondat:

(5) A masszához 1 dl mazsolát, 1 dl kókuszreszeléket és 1 dl finomra vágott csokoládét adunk

Az (5) szövegrészletben az *ad* a ’hozzátesz’ igei tartalom specifikációjaként értelmezhető. Elsősorban azt fejezi ki, hogy az adott esemény során a cselekvést végző személy(ek) a felsorolt, szükséges hozzávalókat egy meghatározott helyre, illetve egy meghatározott közegbe helyezi(k) – vagyis ebben az esetben is konkrét, fizikai értelemben vett mozgatásról van szó. Másfelől ugyanakkor az ige arra is utal, hogy a szóban forgó tevékenység során, annak eredményeként a massa újabb anyagokkal, hozzávalókkal bővül, illetve gazdagodik; ez a ’gazdagodik’ mozzanat az *ad* tulajdonképpeni jelentésében is jelen lévő ’eredmény: vkinek a birtokába kerül’ mozzanat specifikus megvalósulásaként felfogott ’eredmény:

¹² A tulajdonképpeni jelentés e szerint a felfogás szerint az adott elem (ige) szinkrón értelemben vett legközvetlenebb jelentése (vö. pl. Zsilka 1975; konkrét jelentéselemzésekben különösen: NyMDK. 1–11).

¹³ A fizikai mozgatás ebben az esetben az *ad* jelentésszerkezetét alapvetően meghatározó juttatás egy részmozzanataként fogható fel.

vminek a részévé válik' mozzanattal összefüggésben értelmezhető. Az *ad* ezen jelentését meghatározó mozzanatok tehát:

- hozzátész (\supset okozza, hogy v-hová kerüljön),
- meghatározott céllal (\supset szándékosan),
- amit: vminek a részévé válik \rightarrow eredmény: gazdagítás.

4.2.2.2. Más esetekben inkább az adott (ábrázolt) tevékenység eredménye kerül előtérbe – ezt szemlélteti például a (6) szövegrészlet:

(6) A burkolat dekorativitását a tervezett színes minták adják

A hangsúly ebben az esetben arra helyeződik, hogy az adásként konceptualizált folyamat eredményeként valamilyen állapot, illetve valamilyen minőség (dekorativitás) jön létre.¹⁴ A (6) példában – a nekik tulajdonított ágensi szerep következtében – a színes minták antropomorfizáltan jelennek meg, a cselekvés eredményeként bekövetkező állapot (a dekorativitás) pedig adható (és kapható), fizikailag létező dologként értelmeződik. A minták dekorativitásukat mintegy „átadják” a teljes burkolatnak, és így a minták (mint részek) dekorativitása a burkolat (mint egész) dekorativitásává válik – vagyis az adott tulajdonság a részekről az egészre kerül át. A tulajdonképpen jelentést meghatározó 'eredmény: vkinek a birtokába kerül' mozzanat ennek megfelelően az adott esetben 'eredmény: vmilyen állapot jön létre (vmilyen tulajdonság a részekről az egészre kerül át)' formában specifikálódik. Így az *ad* szóban forgó jelentése elsődlegesen a 'vmilyen állapotot eredményez (\supset okozza, hogy legyen)' mozzanatot figyelembe véve ragadható meg.

4.2.2.3. Az alábbi, (7) példában ugyancsak a részek és az egész közötti összefüggés válik hangsúlyossá:

(7) Egy ország imázsát, hangulatát a sok ezer település összképe adja

Ebben az esetben is a rész(let)ek eredményeznek valamiféle összbenyomást, illetve összképet (vö. pl. *képet kap vmiről; képet nyújt vmiről, vmi vmilyen látványt nyújt*). Így alapvetően az *ad* ige ezen jelentését is az 'eredményez (\supset okozza, hogy [vmilyen] legyen)' mozzanat határozza meg; ugyanakkor azzal, hogy az egyes települések „hozzáadják” a saját képüket (mint egy-egy részletet) az ország összképéhez, nemcsak létrehozzák, hanem egyúttal gazdagítják is a kialakuló képet – vagyis ebben az esetben a 'gazdagít' mozzanat is szerepet játszhat az ige jelentésében:

- eredményez (\supset okozza, hogy [vmilyen] legyen),
- ami: rendelkezik vmivel, amit át tud adni,¹⁵
- eredmény: vmilyen állapot létrejötte \times gazdagítás.

4.2.2.4. Az *ad* jelentésének metaforizálódása gyakran a szerkezetben tárgyi vonzatként megjelenő névszói elem jelentésének metaforizálódásával összefüggésben értelmezhető. A (8) mondat az idő térenként, pontosabban az időben létező folyamatok térben létező dolgokként való feldolgozásán

¹⁴ Érdemes felfigyelni arra, hogy a példában szereplő tárgyi elem eredménytárgy: az adott folyamat következtében kialakuló állapotot, illetve minőséget nevezi meg.

¹⁵ Ebben az esetben természetesen a birtoklás és az átadás is metaforikusan értendő.

alapul (vö. Talmy 2000; illetve általánosabban, AZ IDŐ TÉR fogalmi metaforával kapcsolatban: Lakoff–Johnson 1980/2003, Kövecses–Benczes 2010).

(8) Ennek megválaszolására legalább egy éjszakát adjanak nekem.

Az *ad* jelentése ebben az esetben közel áll a tulajdonképpeni jelentéshez. Hogy mégis egyértelműen metaforikus jelentésről van szó, azt az 'egy éjszakányi időt' jelentésű tárgyi elem jelzi, amely az időt – pontosabban az időfolyam egy meghatározott szakaszát, egységét – valamiféle adható dologként jeleníti meg; olyan entitásként ábrázolja, amelyet az ágensnek jogában/hatalmában áll el-, illetve felosztani. Az *ad* jelentésének főbb mozzanatai ebben az esetben tehát a következők:

- rendelkezésre bocsát (\supset okozza, hogy rendelkezésre álljon),
- szándékosan,
- aki: rendelkezik vmivel,
- amit: dologszerű(ként értelmezett) entitás,
- eredmény: az adott entitás vkinek a rendelkezésére áll.

4.3.3. Az *ad* ige funkcióiégi jelentésének sajátosságai

A megnyilatkozásokban szereplő igék jelentése nem függetleníthető a környezetükben megjelenő más nyelvi elemek jelentésétől – a funkcióiégek, illetve a funkcióiégés szerkezetek esetében pedig különösen szoros kapcsolat áll fenn az ige és a vele (funkcióiégés) szerkezetet alkotó névszó jelentése között. Éppen ezért az *ad* funkcióiégi jelentésének vizsgálatakor érdemes figyelembe venni, hogy funkcióiégi használatában tipikusan milyen névszói elemekkel áll(hat) együtt. Ennek körvonalazása során egy az MNSZ2-ből származó, az *ad* ige előfordulásait listázó, 500 elemű véletlen mintát vettem alapul.¹⁶ Az alábbi, 1. táblázat az *ad* funkcióiégeként való előfordulásainak száma mellett azt is megmutatja, hogy az adott ige hány különböző névszóval alkot funkcióiégés szerkezetet a vizsgált mintában.

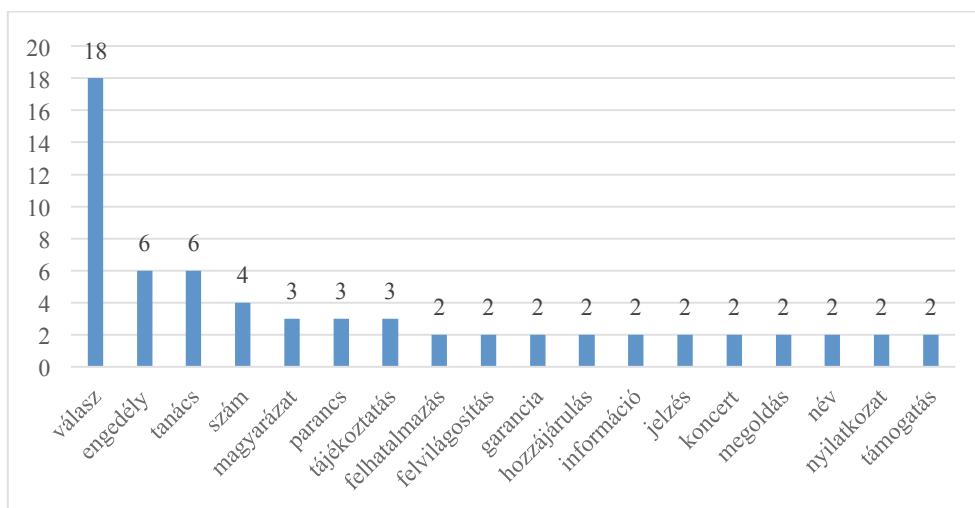
Az <i>ad</i> ige funkcióiégés szerkezetekben	
összes előfordulás	89
kapcsolódó névszók	39

1. táblázat. Az *ad* funkcióiégi jelentései

A táblázatból látható, hogy az *ad* ige – az összes funkcióiégi előforduláshoz képest – aránylag sok (összesen 39) különböző névszóval alkotott funkcióiégés szerkezetet.¹⁷ Ebből következik, hogy az egyes szerkezetek példánygyakorisága jellemzően alacsony: a 39-ből mindössze 18 szerkezet fordul elő egynél többször a vizsgált anyagban. Ezeket, illetve ezek gyakoriságát szemlélteti az 1. diagram. (A diagramon a könnyebb áttekinthetőség érdekében nem a teljes igei kifejezések, csupán azok névszói elemei szerepelnek.)

¹⁶ Az itt bemutatott (meglehetősen szűk körű) vizsgálatnak természetesen nem volt célja az *ad* valamennyi funkcióiégi előfordulásának feltárása: a kutatás ezen fázisa csupán az adott igével alkotott leggyakoribb, illetve legjellemzőbb funkcióiégés szerkezetek feltérképezésére irányult.

¹⁷ Az *ad* igével a következő (betűrendben felsorolt) 39 névszó alkot funkcióiégés szerkezetet a vizsgált mintában: ajánlat, áldás, eligazítás, előrejelzés, engedély, enyhítés, értelmezés, felhatalmazás, felmentés, felvilágosítás, garancia, hozzájárulás, indoklás, információ, injekció, jelzés, jog, jóváhagyás, kifejezés, koncert, leírás, magyarázat, megbízás, meghatalmazás, megnyugvás, megoldás, név, nyilatkozat, orvoslás, parancs, prognózis, segítség, szám, szó, tájékoztatás, támogatás, tanács, utasítás, válasz.

1. diagram. Az *ad* igével funkcióigés szerkezetet alkotó leggyakoribb névszók

Ahogy azt a diagram is mutatja, az *ad*-dal alkotott funkcióigés szerkezetekben megjelenő tárgyi vonzatok szemantikai szempontból változatosaknak tekinthetők, ugyanakkor – mint a következőkben látni fogjuk – jelentéseik jellemzően nem esnek túlságosan távol egymástól.

a) A vizsgált mintában a funkcióigés szerkezetekben előforduló legtöbb névszói elem verbális megnyilvánulásra – rendszerint információátadásra és/vagy valamiféle tudás megosztására – vonatkozik (pl. *magyarázatot, tanácsot, választ, felvilágosítást, információt, előrejelzést, leírást, kifejezést, értelmezést ad*). Az *ad* ige használatát ezekben az esetekben szemantikailag az motiválja, hogy az ágens (vagy az ágensi szerepben, antropomorfizáltan megjelenő entitás) birtokában van valamilyen információnak, tudásanyagnak, amelyet megoszt másokkal. Például:

(10) Rovatunkban viszont az agresszívnek mondott rovarok természetéről adunk információt

(11) A tennivalókra ennek megfelelően nem is ad választ a tanulmány

b) Rendszerint ugyanígy verbális (írott vagy szóban elhangzó) közlést jelölnek¹⁸ azok a szerkezetek is, amelyek a résztvevők közötti hierarchikus viszonyt, illetve az adó fél (vagy felek) fölényét, viszonylagos hatalmát hangsúlyozzák (pl. *engedélyt, parancsot, megbízást, felhatalmazást, hozzájárulást ad*). Az *ad* ige ekkor azt emeli ki, hogy a szóban forgó személynek jogában, illetve hatalmában áll, hogy rendelkezéseket hozzon más személyek tevékenységeivel kapcsolatban; ezekben az esetekben a rendelkezések tartalmának a kinyilvánítása jelenik meg adási szituációként.¹⁹

(12) Paul McCartney 1992 óta először adott engedélyt szerzeményeinek idegen nyelvű feldolgozására

(13) Halk szavú utasításokat adnak a hátrább vigyázóknak

¹⁸ Kevésbé tipikus esetben az adott szerkezetek nonverbális megnyilvánulásokra is utalhatnak (pl. *Szájához emelte a magas vizes poharat a fodormentás teával, és kezével mintegy engedélyt adott, hogy kövessük példáját*).

¹⁹ Emellett az *ad* ilyen típusú használatát az is motiválhatja, hogy a parancsokat, utasításokat gyakran írásba foglalták, és ilyen módon ténylegesen a kezébe adták annak, akire vonatkozott.

c) Azok a kifejezések, amelyek az adott tevékenység pozitív hatását, illetve az adott cselekvés mögött meghúzódó segítő szándékot emelik ki (pl. *segítséget, támogatást, enyhítést, megnyugvást ad*), szintén utalhatnak nyelvi tevékenységre – az általuk megnevezett cselekvések azonban nem szükségszerűen kötődnek verbális interakciókhoz: segítséget, támogatást, megnyugvást adni nem csupán nyelvi eszközök igénybe vételével lehet. Az *ad* ige használatának motivációja ebben az esetben is az, hogy az adó fél – rendszerint, de nem szükségszerűen személy vagy intézmény – rendelkezik valamilyen (anyagi, szellemi vagy lelki) javakkal, amelyekből az elfogadó fel(ek)et is részesíti.

(14) a művész nem önmagát kínálgatja nekünk, hanem csak biztatást ad a háttérből a magunkhoz térésre

(15) az ötlethez a falu azonnal támogatást adott - erkölcsieket, anyagiakat egyaránt

d) Ezenkívül az *ad* igével alkotott funkcióiágés szerkezeteknek létezik egy további, kisebb csoportja is, amelynek esetében a szerkezetek által jelölt folyamatok, tevékenységek semmi esetre sem valósíthatók meg pusztán verbális úton. Az MNSZ2 korpuszából származó 500 elemű mintában mindössze két ilyen szerkezet fordul elő: az *injekciót ad* és a *koncertet ad*; de ebbe a kategóriába sorolhatók még például a mintában nem, a Mazsola keresőeszköz segítségével nyert listában azonban szereplő *pofont ad*,²⁰ *szállást ad, védelmet ad és kezelést ad* kifejezések is.

A funkcióiágés szerkezetekre vonatkozó (10)–(15) példák tanúsága szerint tehát az ige funkcióiagei jelentését tipikusan, illetve alapvetően az *ad* több más jelentésében is felfedezhető 'rendelkezésre bocsát (⊃ okozza, hogy rendelkezésre álljon)' mozzanat uralja (vö. pl. 4.2.2.4.). Az ábrázolt szituáció egyik résztvevőjének – ahogyan a tulajdonképpeni jelentésű *ad* által megnevezett szituáció esetében is – módjában, illetve hatalmában áll a másik résztvevő rendelkezésére bocsátani valamit, és ezzel együtt gyakran valamiféle (nem feltétlenül számottevő mértékű) hierarchia alakul ki a két fél között. Fontos különbség ugyanakkor a tulajdonképpeni jelentés és a funkcióiagei jelentés között, hogy utóbbi esetben a jelentésnek nem része a tárgyak konkrét, fizikai értelemben vett mozgására történő utalás, valamint – azzal összefüggésben, hogy a rendelkezésre bocsátott entitást a funkcióiágés szerkezetek tárgyi eleme általában nem valamilyen kézzel fogható létezőként jeleníti meg – gyakran nem vethető fel a tulajdonviszonyok megváltozásának kérdése sem (vö. pl. *koncertet, nevet, megnyugvást ad*). A tulajdonviszonyok alakulására történő utalás azonban – ahogyan azt az előzőekben ismertetett példák is szemléltetik – az ige más metaforikus jelentéseiben sincs feltétlenül jelen.

Az *ad* funkcióiagei jelentésében egyes mozzanatok – mind a tulajdonképpeni, mind bizonyos más metaforikus jelentésekhez képest – tipikusan valóban általánosabb formában vannak jelen, ugyanakkor az *ad* jelentése az ige funkcióiagei használatában is viszonylag komplex lexikai jelentés. Emellett az is megfigyelhető, hogy (az egyes mozzanatok bizonyos mértékű általánossága ellenére) az *ad* jelentésrendszerében a funkcióiagei jelentés az ige más jelentéseihez képest nem kiemelkedően általános – vagyis az *ad* ige funkcióiagei használatában sem nevezhető „üres”, deszemantizálódott elemnek.

5. Összegzés

A dolgozat a funkcióiágés szerkezetek (szemantikai szempontok alapján elkülönített) típusainak felvázolását követően csupán egyetlen típussal foglalkozott részletesebben, illetve

²⁰ Ez az állítás csupán a 'megpofoz' jelentésű *pofont ad* kifejezésre igaz. Az egységként továbbmetaforizálódott, '(meg)bánt, megsért' jelentésű *pofont ad* kifejezés vonatkozhat verbális megnyilvánulás által végrehajtott cselekvésekre is.

egyetlen ige jelentésszerkezetének a részleges elemzésén keresztül mutatott rá arra, hogy – a szakirodalomban elterjedt vélekedéssel ellentétben – a funkcióigés szerkezetek igei elemei nem tekinthetők „jelentés nélküli” elemeknek, illetve hogy jelentésük nem szükségszerűen és nem kizárólagosan grammatikai jelentés. Bár az itt bemutatott vizsgálat rendkívül szűk körű, és nem tesz lehetővé túl nagy általánosításokat, az talán ebből az egyetlen kiragadott példából is látszik, hogy a funkcióigeként is használható igei elemek funkcióigei jelentése nem különbözik lényegesen az adott igék más metaforikus jelentéseitől: bár bizonyos mértékű általánosultságot valóban mutat, alapvetően éppúgy (éppen annyira és éppen olyan módon) illeszkedik az igei jelentésrendszerbe, ahogyan bármely más metaforikus jelentés.

Az ilyen típusú kifejezések fő sajátossága tehát valójában nem az, hogy igei elemük adott jelentése nagyfokú általánossága következtében egyértelműen elkülönül a szóban forgó ige más jelentéseitől, és így külön kategóriát alkot a jelentésrendszeren belül. A funkcióigés szerkezetek sokkal inkább a szerkezetekkel szinonim ($I_{(x)}$ tul) igéket tekintetbe véve, a szintetikus és az analitikus kifejezésmódok közötti különbségekre fókuszálva látszanak megragadhatónak: ezeket a kifejezéseket elsődlegesen a szinonim igékhez képest összetettebb lexikai felépítésük és (bizonyos szempontból) általánosabb jelentésük határozza meg; ezenkívül a funkcióigés szerkezetek értelmezése során érdemes azt is figyelembe venni, hogy a funkcióigék jelentése tipikus esetben számottevően általánosabb, mint a szerkezetekkel szinonim igék jelentése. A funkcióigék, a funkcióigés szerkezetek és a szerkezetekkel szinonim igék közötti lehetséges összefüggések feltárásához azonban további vizsgálatok szükségesek.

Források

- ÉKsz.¹ = Juhász József – Szőke István – O. Nagy Gábor – Kovalovszky Miklós (szerk.) 1972. *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- ÉKsz.² = Pusztai Ferenc (főszerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- ÉrtSz. = Bárczi Géza – Országh László (főszerk.) 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára. I–VII*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Mazsola = *Mazsola – a magyar igei bővítményszerkezet vizsgálata*. <http://corpus.nytud.hu/mazsola>
- MNSZ2 = *Magyar Nemzeti Szövegtár 2*. <http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev>
- Nsz. = Itzés Nóra (főszerk.) *A magyar nyelv nagyszótára. I–VI*. 2006–2017. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- TESz. = Benkő Loránd (főszerk.) 1967–1976. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I–III*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Irodalom

- Bowern, Claire 2008. The diachrony of complex predicates. *Diachronia* 25: 161–185.
- Butt, Miriam – Lahiri, Aditi 2013. Diachronic pertinacity of light verbs. *Lingua* 135: 7–29.
- Dobos Csilla 2005. A funkcióigés szerkezetek belső valenciastuktúrája. In: Simigné Fenyő Sarolta – Bodnár Ildikó (szerk.): *Sokszínű nyelvészet. Nyelvészeti kutatások a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karán*. Miskolc: Miskolci Egyetem. 17–26.
- Dobos Csilla 2009. *Funkcióigés szerkezetek*. Miskolc.
- Forgács Tamás 2007. *Bevezetés a frazeológiába. A szólás- és közmondáskutatás alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Hegedűs Rita 2004. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Horváth Katalin 1983. *Transformációs csoportok a magyarban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

- Horváth Katalin 1996. Hogyan bővülnek a szinonimasorok? A poliszémia és a szinonímia összefüggéséről. *Magyar Nyelv* 325–331.
- Horváth Katalin 1998. Szinonímia és metaforizálódás. In: Geccső Tamás – Spannraft Marcellina (szerk.): *A szinonimitásról*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 83–88.
- Hrenek Éva 2014. *Igei jelentés és vonzatszerkezet. A jelentésintegráció és a vonzatszerkezet változása*. Alapszakos szakdolgozat. Budapest: ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék.
- Hrenek Éva 2016. *A funkcióigés szerkezetek a metaforikus jelentésű igei szerkezetek rendszerében*. Diplomamunka. Budapest: ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék.
- Imrényi András 2013. *A magyar mondat viszonyhálózati modellje*. Nyelvtudományi Értekezések 164. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Ittész Máté 2016. *Funkcióigés szerkezetek a védikus óind nyelvben*. Habilitációs dolgozat. Budapest: ELTE BTK.
- Kállay Géza 2016. Zsilka János és a jelentés elméletei. In: Ladányi Mária – Hrenek Éva (szerk.): *A szerves-dialektikus nyelvelmélet hatásai. Tanulmánykötet Zsilka János professzor (1930–1999) tiszteletére*. Budapest: ELTE Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék. 19–31.
- Károly Sándor 1970. *Általános és magyar jelentéstan*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kelemen Sándor – Ladányi Mária – Spannraft Marcellin 1985. Igei jelentéselemzések. *Magyar Nyelvőr* 218–234.
- Keszler Borbála 2000. A szófaji felosztás problémái. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 70–76.
- Kövecses Zoltán – Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Ladányi Mária 1997. A szerves-dialektikus nyelvelmélet. Eredeti megjelenés: *Palimpszeszt* 1997/3. (március–április). Jelenlegi elérhetősége: <http://alknyelv.elte.hu/szerves.pdf>
- Ladányi Mária 2016. A jelentésintegráció és az igék jelentésrendszere. In: Ladányi Mária – Hrenek Éva (szerk.): *A szerves-dialektikus nyelvelmélet hatásai. Tanulmánykötet Zsilka János professzor (1930–1999) tiszteletére*. Budapest: ELTE Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék. 89–108.
- Lakoff, George – Johnson, Mark 1980/2003. *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- NyMDK. 1–11. = *A „Nyelvi mozgásformák dialektikája” kutatócsoport munkái 1–11*. Budapest: ELTE BTK Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék. 1982–1994.
- Talmy, Leonard 2000. *Toward a Cognitive Semantics*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Zsilka János 1975. *A jelentés szerkezete. (A jelentés-mozgás egysége)*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Zsilka János 1978. *Jelentés-integráció*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Zsilka János 1982. *De constructione. Történet és állapot egysége a nyelvben*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Hrenek Éva
Eötvös Loránd Tudományegyetem
hrenek.eva@gmail.com

Kulcsszavak: funkcióigés szerkezet, funkcióige, jelentésváltozás, jelentésintegráció, metaforikus jelentés, metaforizáció, igeszemantika